

MUHARREM GASHI

**KUNDRIME DIALEKTOLOGJIKE MBËSHTETUR NË TË
DHËNA TË QYTETIT DHE TË RRETHINAVE TË PRIZRENIT**

Abstrakt

Gjuhësia shqiptare, në kuadrin e përgjithshëm të studimit të dialekteve të shqipes ka arritur rezultate të rëndësishme, ndonëse jo të mjaftueshme, Kërkimet e mirëfillta nisin në mesin e shekullit XIX. Po kështu edhe në këto areale evidentimi i materialit ka vënë në pah afritë dhe ndryshimet, ndërsa, në anën tjetër ka përvijuar karakteristikat e përfaqësimit në ndarjen dialektore. Në të folmen e Hasit, përveç tingujve të mirëfilltë I. Badallaj, duke u mbështetur në rezultatet e kundërvënies së vlerës fonologjike të shkallës së gjatësisë dhe të hundorësisë nxjerr 24 fonema zanore. Tutje në fushën e morfologjisë ai e përvijon larminë, si në përdorimin numërorit *një*: *ni* dhe *nja*, po ashtu edhe tek përemri vetor: *u*, *un*, *une*. Koha e pakryer shquan se del me mbaresa sigmatike që nuk janë të standardit të gjuhës, por: *-jshna*, *-jshe*, *-jke*, *-jshim*, *-jshit*, *-jshin*, pastaj përdorimi dialektor i formave të pashtjelluara të foljes, si: *punue*, *me punue* si dhe *tue punue* etj. Krahas *trazimit* që shquan A. Zymberaj për arealin e të folmes së Struzhës së Malësisë së Vërrinit të Prizrenit, mendojmë se është e domosdoshme të përimitohen edhe shprehjet frazeologjike: / Sta zna *llija* gde mu je *taxhija*!/, / Kakva e zeza mu puklla!/, / pastaj fjalët shqipe, si: *motër*, *bir*, *axhë*, *nuse*, *çikë*, *ashka*, *mësim*, *vendim*, *caktim* etj., që përdoren në të folmet boshnjake të arealeve të Grykës së Lumbardhit të Prizrenit. Karakteristikat, si prania e zanoreve hundore, mungesa e rotacizmit, prania e togut *vo -voe*, ajo e togzanorit *ue- mësue*, si dhe kundërvënja e zanoreve të gjata me ato të shkurtra, emrat që përfundojnë me bashkëtingëllore: *k*, *g* e *h* e që dalin me formantin e trajtës së shquar *i* e jo me *u*, si: *mik,-i*, *zog,-i*, *krah,-i*, format foljore të kohës së pakryer me prapashtesat *-jke*, *-lajke*, *-thajke* etj., spikasin elemente të dialektit të Veriut, gjegjësisht të grupit të të folmeve të gegërishtes verilindore që janë edhe karakteristika të të folmeve të qytetit të Prizrenit dhe rrethinave të tij. Këto të dhëna e përforcojnë autoktoninë e elementit tonë, e përplotësojnë në tërësinë e shqipfoljes duke i dhënë edhe më bazë toponimisë së vjetër: *Naisus – Nishi*, *Scupi - Shkupi*, *Astibo - Shtipi*, *Ulpiana – Lipjani* që janë zhvilluar sipas proceseve fonetike të shqipes. Emri i lashtë i arealeve të këtyre të folmeve është **Dardania**, vendi apo territori ku është kultivuar pema e dardhës, që shpjegohet sipas parimeve shqipe të etimologjisë, pra me fjalën shqipe **dardhë**.

Gjuhësia shqiptare, në kuadrin e përgjithshëm të studimit të dialekteve të shqipes ka arritur rezultate të rëndësishme. Hetimi përnjohës si dhe përshkrimi kryesisht diferencues i të folmeve më kryesore është bërë pothuajse i plotë, gjë që ka dhënë dorë edhe për studime me karakter përgjithësues¹, por mbetet edhe për tu bërë, sidomos për thellimin e shqyrtimit të dukurive më kryesore që i tipizojnë dialektet dhe nënsistemet më të vogla të tyre. Kahu i kundrimit në rrjedhën e përimtimit të lëndës dialektore, mendojmë se duhet orientuar në përpunimin e monografive më të plota, për të folme e grupe të folmesh, si brenda trojeve kompakte shqipe ashtu edhe në diasporë. Ndërgjegjja e njerëzimit është rezultat i punës së mendimit njerëzor nga s'mund të dalë jashtë vetë njeriut, por studimet shquajnë zhvillim të vetëdijes së njeriut dhe pasqyrojnë kulturë kombëtare të popullit dhe të trashëgimisë së tij². Studimi i materialit dialektor nuk mund të ndahet prej kushteve dhe mundësive përkatëse dhe kohës kur janë bërë këto studime. Diku ka pasur kushte më të mira studimi e diku edhe kanë mbetur prapa, por ka edhe treva e areale që nuk janë studiuar, ose që janë pa trajtime përgjithësuese. Nga shkrimtarët e vjetër të letërsisë sonë dëshmi të vjetra gjuhësore që janë botuar për herë të parë në ligjërim e këtyre të folmeve veçohet vepra e Pjetër Bogdanit, e cila u botua në Padovë të Italisë, më 1685³. Kjo vepër e parë origjinale e shkruar me alfabet latin "gurin" e parë në fillet e para të prozës shqipe të shkruar. Ajo shquan ndërrimin e bashkëtingëlloreve qiellzore⁴, përkatësisht formave arkaike *kl* e *gl* në fonemat *k* e *g*, gjegjësisht në *q* e *gj*: *klumësht-kumësht-qumësht, gluha-guha-gjuha*, etj. që vërtetojnë vjetërsinë e të folmeve shqipe në Kosovë e kësajsoj edhe të të folmeve të qytetit të Prizrenit dhe rrethinës së tij. Kërkimet e mirëfillta të studimit edhe në këto të folme nisin në mesin e shekullit XIX. Hapat e parë në njohjen e të folmeve të kësaj zone i ka bërë N. Jokli, sikur edhe do të veprojnë ngjashëm gjithandej edhe, J. Thuman, Dozoni⁵, Pisko, Pedersen, Weigand⁶, Jokli, Lambreci⁷, megjithëse "njohja e gjuhës shqipe në gjendjen e atëhershme, ishte më kryesore dhe

¹Gjinari, J., *Dialektologjia shqiptare*, ETMMK, Prishtinë, 1970, 23.

²Kastrati, J., *Historia e gramatologjisë shqiptare*, "Rilindja", 1980, Prishtinë, f. 3.

³Bogdani, P., *Cuneus Prophetarum*, Padovë, 1685.

⁴Badallaj, I., *Disa veçori fonetike të së folmes së Zhurit*, GJASSHF, V-1975, Prishtinë. 1976, f. 61.

⁵Dozon, A., *Manuel de la langue chkiye ou albanaise*, 1879.

⁶Weigand, G., *Der Gegische Dialekt von Borgo Erizzo bei Zara in Dalmmatien*, Jahresbericht des Instituts für Rummanische Sprache. Leipzig, 17, 1911.

⁷Lambertz, M., *Albanische Lesebuch*, I, Teil, Gramatik und albanische Texte, Leipzig, 1948.

shumë pak u është kushtuar kujdes çështjeve filologjike të gjuhës e veçanërisht dialektologjisë së saj”⁸.

Një përpjekje tjetër për njohjen e kësaj treve ka bërë shkencëtari bullgar, S. Mlladenovi, i cili në zonën midis Prizrenit dhe Prishtinës, përzgjedhi subjekte nga fshatra e rrethina, të cilët edhe iu shprehën në të folmet e tyre. Siç dihet, ai botoi artikullin: ”Vërejtje mbi shqiptarët dhe shqipen në Maqedoninë Veriore dhe në Serbinë e Vjetër”, në të cilin jepën sinjalizime për disa veçori kryesore fonetike të të folmeve të këtyre rrethinave, por me një besueshmëri të cekët. Ai e pranon këtë dhe shton se me siguri të dhënat e Atlantit linguistik të shqipes do të mundë ta modifikojnë, ngase për pamjaftueshmëri të materialit kufizohet për të dhënë ndonjë karakteristikë fonetike të këtyre të folmeve⁹. Në fazën e parë të gjurmimit vlerësohet ndihmesa e autorëve të huaj, porse atyre u mungoi njohja e gjuhës shqipe në përgjithësi, si dhe njohja e të folmeve popullore në veçanti. Në këtë drejtim, pasaktësia e tyre, do të bëjë që edhe shqipen e Fjalorit të Kujunxhiçit ta konsiderojnë si shqipe të Gjakovës edhe gjuhëtarë të njohur, madje edhe albanologë të shquar, si Jokli, Taljiavini etj. Këtu, pikërisht në këtë kohë, duhet marrë parasysh edhe përpjekjet e disa “dijetarëve” sllavë,¹⁰ në funksion të qëllimeve hegjemoniste, si G. Elezoviqi,¹¹ M. Pavloviq etj.! Ky i fundit, madje do të shkojë edhe më larg duke **“zbuluar”** se shqiptarët na paskan ardhur në Kosovë dhe në Maqedoninë Perëndimore vetëm pas shekullit XVIII, sepse këndej nuk paska emra shqip!¹².

Në këtë kohë përveç P. Bogdanit, duhet përmendur *Fjalorin e L. Kujunxhiqit*¹³, në këtë hulli bëjnë jehonë punimet me akribi shkencore të I. Ajetit: *Pamje historike e ligjërit shqip të Gjakovës, Gjuha e “Divanit” të Sheh Maliqit etj.* Shqyrtime këto, ndonëse nuk janë nga areali i të folmeve të Prizrenit me rrethinë, megjithatë janë nga treva fqinje me të cilat pikëtakimet thua se janë identike, qoftë të fushës së përkimit, ashtu edhe të ndryshimit. Nga këndej edhe të dhënat e para dialektore në këto anë shquajnë synimet e pasqyrimin të autoktonisë reale të elementit shqiptar, përkundër të gjitha

⁸ Ajeti, I., *Vepra*, I, Prishtinë, 1997, ASHAK, f. 9.

⁹ Tagliavini, C., *Le parlate albanesi di tipo glego orientale [Dardania e Macedonia nord occidentale: në “La terra albanese redenta”, “Kosovo”, Roma, 1942, f. 19-80.*

¹⁰ Ajeti, I., *Mendime të studiuesve jugosllavë për historinë e gjuhës shqipe*, GJASSHF, 20-90, Prishtinë, 1991, f. 13.

¹¹ Elezoviq, G., *Izvestaj ... od Vucitërna do Peci*, SDZb, II, Beograd, 1911; “Recnik kosvsko-metohisko, f. 471.

¹² Çabej, E., *Problemi i vendit të formimit të gjuhës shqipe*, “Kuvendi i parë i studimeve Ilire”, II, Tiranë, 1972, f. 7.

¹³ Kujunxhiq, L., *Srpsko-arnautski- rečnik*, Beograd, 1902.

aspekteve tjetërsuese edhe të gjuhës e edhe të etnisë nga dominimi i pushteteve të kohës. Ndër autorët e parë, i cili është marrë me shqyrtimin e elementeve të shtrirjes dialektore, jo vetëm me ato të së folmes së qytetit të Prizrenit dhe rrethinës së tij, por edhe me ato të të folmeve të Kosovës, është G. Luboteni. Autori e ka nisur trajtimin e disa dukurive ndërmjet dialekteve të shqipes me vështrimin: “Ndryshimet ma të qensishme dialektore ndërmjet gegnishtes dhe toskërishtes”, të botuar në revistën “Përparimi”¹⁴.

Në njohjen e të folmeve të arealit të Prizrenit me rrethinë një hap tjetër ka bërë V. Topçiu, me studimin për të folmen shqipe të besimit katolik të qytetit të Prizrenit. Për këtë të folme të gegërishtes verilindore¹⁵ ai jep disa karakteristika që e shquajnë sistemin zanor, si: theksi, hundorësia, gjatësia e zanoreve, diftongjet dhe togjet e zanoreve, pastaj veçon sistemin bashkëtingëllor, gjegjësisht ndërrimin e mesgjuhoreve *q* e *gj*, në *ç* e *xh*, përdorimin e fonemës *r*-së në vend të *rr*-së, në mjaft raste, si dhe palatalizimin e velareve *k* e *g* me disa përjashtime. Sistemin fonetik të së folmes së qytetit të Prizrenit do ta pasqyrojë edhe M. Topallit, në trajtesën: “Sistemi fonetik i së folmes së qytetit të Prizrenit”, punim ky që është vlerësuar për shkallën e magjistraturës në Fakultetin Filologjik të Universitetit të Prishtinës¹⁶. Ai, në mes të tjerash vë në pah tiparet fonetike, siç është kjo e qytetit të Prizrenit dhe rrethinës së tij, ngase jep vijat kufitare të një zone kalimtare në mes të së folmes së Lumës, në juglindje të Prizrenit dhe të folmeve të Gegërisë së Mesme, që shtrihen tutje përtej masive të Maleve të Sharrit në Maqedoninë Perëndimore. Ato shquajnë aspektet tona për njohuri dialektologjike dhe përcaktojnë qartë vijat e shtrirjes territorial të dukurive fonetike. Profesori ynë, duke punuar për shumë vjet në këtë qytet, do të hulumtojë material të kësaj ane, do ta botojë atë në revista të ndryshme të kohës, si në atë të Shkollës së Lartë Pedagogjike: “Përmbledhje punimesh”, pastaj revistën shoqërore e kulturore “Jehona” të Shkupit etj.¹⁷

Studiuesi ynë nga IA i Prishtinës, M. Halimi, do ta t'i qaset trevës së Rrethit të Bjeshkës së Kabashit të Prizrenit, pra të folmes së Kabashit të Rrethit të Bjeshkës së Prizrenit¹⁸. Ai do të vë në spikamë tiparet e përbashkëta të kësaj së folmeje të vëllazërisë së Kabashit, përkatësisht të arealeve të

¹⁴ Lubotenni, G., *Ndryshimet më të qensishme dialektore ndërmjet gegnishtes dhe toskënishtes*, “Përparimi”, X, XI, Prishtinë, 1960, f. 76.

¹⁵ Beci, B., *Të folmet veriperëndimore dhe sistemi fonetik i së folmes së Shkodrës*, f. 87.

¹⁶ Topalli, M., *Sistemi fonetik i së folmes së qytetit të Prizrenit*, Punim i mbrojtur i magj., Prishtinë, 1980.

¹⁷ Topalli, M., *Fjalë e shprehje të rralla të shqipes*, “Jehona”, Shkup, 6/1978, XVI, f. 759.

¹⁸ Halimi, M., *Kërkime dialektologjike*, Prishtinë, 1985.

fshatrave fqinje, Kabash, Korishë e Grejkoc, që, dy sosh shtrihen në territorin e komunës së Prizrenit. Ai do të vijë në përfundim se kjo e folme e vëllazërisë së Kabashit, ose siç e përkufizon autori, e folmja e Kabashit të Prizrenit është një e folme geqe që bën pjesë në të folmet e gegërishtes verilindore, por që ka mjaft edhe tipare të gegërishtes së mesme. Sipas ndarjes së dialektit të gegërishtes, që i bëri A. V. Desnickaja, e folmja e Zhurit, që shtrihet gjithashtu në territorin e rrethinës së Prizrenit, duhet ta ketë vendin në grupin verilindor, do ta përmbyllë prerazi mendimin I. Badallaj, në monografinë “E folmja e Hasit”. Ai shquan shpjegime të shteruese për këtë të folme, por vë në spikamë mungesën e metodologjisë bashkëkohore, sidomos atë të përdorimit të radiosonografisë. Kësisoj, autori shquan edhe pikëpyetje, ngase, në të ardhmen, të arriturat me metoda bashkëkohore do ta vënë në dyshim skemën tradicionale të nyjëtimit të tingujve, megjithatë, shton autori, marrë në përgjithësi janë shënuar rezultate të konsiderueshme. Evidentimi i materialit ka vënë në pah edhe afritë edhe ndryshimet ndërsa, në anën tjetër ka përvijuar karakteristikat e përbashkëta të përfaqësimit në aspektin gjeografik, funksional e strukturor të ndarjes dialektore.

Në mesin e të tjerave, kalimi i theksit në rrokjen parafundore të fjalët me burim oriental, reduktimi i zanores së patheksuar *ë* në rrokje të fjalës, pastaj prania e bashkëtingëllores *n* nga asimilimi i grupit *ng*, mungesa e qiellzoreve të mirëfillta *q* e *gj* etj. Në të folmen e Hasit, përveç tingujve të mirëfilltë: *i, y, u, e, ë, o*, dhe *a, l*. Badallaj duke u mbështetur në rezultatet e kundërvënies së vlerës fonologjike të shkallës së gjatësisë dhe të hundorësisë nxjerrë 24 fonema zanore. Kjo e folme së pari trajtohet me shqyrtime të veçanta, e më pas këtë do ta përmbledhë në një monografi të veçantë me titull: “E folmja e Hasit”. Në fushën e morfologjisë ka larmi, si në përdorimin numërorit *një*: *ni* dhe *nja*, po ashtu edhe tek përemri vetor *unë*: *u, un, une*. Koha e pakryer del me mbaresa që nuk janë të standardit të gjuhës letrare, por me forma të sistemit sigmatik: *-jshna, -jshe, -jke, -jshim, -jshit, -jshin*, që janë pasqyruar edhe në veprën më madhore të gjeografisë gjuhësore të studimit të dialekteve të shqipes (ADGJSH, Vëllimi I, harta nr. 118, b/1, f. 352)¹⁹. Pastaj gjithashtu, përdorimi dialektor i formave të pashtjelluara të foljes, si: *punue, tue punue* si dhe *me punue* etj. Megjithatë disa karakteristika meritojnë vështrime të veçanta që edhe sot e kësaj dite i kultivojnë këto areale të këtyre të folmeve, pohon autori²⁰.

Në këtë vështrim duhen përmendur edhe qasjet studimore të A. Zymberit²¹, pastaj shënime nga thesari leksikor e folklorik i këtyre të folmeve, si ato të H.

¹⁹ Shkurtaj, Gj., *Dialektet e shqipes*, Tiranë, 2013, f. 92.

²⁰ Badallaj, I., *E folmja e Hasit*, Prishtinë, 2001, f. 9.

²¹ Zymberi, A., *Sistemi foljor në të folmen e fshatit Struzhë të Malësisë së Prizrenit*, SNGJLKS, Prishtinë, 1987, f. 167.

Krasniqit, Xh. Kabashit²² etj. Në këtë kuadër, duhet vënë në pah edhe veçorinë e së folmes së fshatit Struzhje (Shtrungë): *është kë*, pra vetën e tretë të së tashmes, që e **trazon** autorin e vështrimit përshkruar, se ndoshta kjo veçori mund ta lëkundë tërë sistemin e kategorisë zgjedhore të shqipes: “Po u venerua mirë e mirë kjo e folme prej gjuhëtarësh, veçanërisht prej dialektologëve, atëherë mendimi i dialektologëve të derisotëm, për përgjithësimin e të folmeve të Kosovës, do të lëkundej, sepse me do veçanti dalluese që i ka kjo e folme bën që të mos jepen mendime pa u shkelur terrenet, malësitë, siç është në këtë rast edhe trualli gjuhësor i Struzhës (Shtrungës) së Malësisë së Vërrinit të Prizrenit²³”.

Në këtë aspekt, supozojmë se kjo veçori është tipike e këtij areali që bashkë me veçoritë e tjera që e shquajnë këtë të folme, ku, përveç tipareve të ndryshme ka shumë sosh identike me arealet e të folmeve fqinje të së folmes së Vërrinit: sa për shembull, forma foljore e kohës së kryer të thjeshtë: /A ishe?/- /A keje?/ që shquan kuptimin e njëjtë: /Unë isha në dasmë./- /Unë kesh në darsëm./, përkatësisht forma pyetëse e po kësaj forme foljore: /A ishe në dasmë?/- /A keje në dasëm?/ etj. Me gjithë këtë, këtu shquaj vetëm një supozim në këtë aspekt, mendoj se ka të drejtë autori, përderisa të arriturat studimore nuk arrijnë ta përkufizojnë shkencërisht çështjen e ngritur. Mendojmë se do t'i përafrojmë, ose edhe do t'i thellojmë njohuritë tona gjuhësore e në veçanti ato dialektologjike, duke i përvijuar edhe më qartë dukuritë gjuhësore që i shquajnë si dhe vijat e përkufizimit territorial të këtij areali në kuadër të të folmeve verilindore të gegërishten. Aq më tepër kur kihet parasysh fakti se Prizreni, e në këtë aspekt edhe rrethina e tij, që në krye të kohës paraqesin një udhëkryq tejet të rëndësishëm, jo vetëm të historisë, por edhe të shumë çështjeve të tjera, pra edhe të atyre gjuhësore. Tutje të folmet e Prizrenit me rrethinë paraqesin një zonë me vija të afërta përkufizuese - ndarëse, por jo kufitare, në kuadër të dialektit të gegërishtes veriore, gjegjësisht të të folmeve të grupit të gegërishtes verilindore nga veçmas shquhen për tipare sa dalluese po aq edhe përfaqësuese, madje, mendojmë, po të hulumtohet e tërë duzina shumështrësore, që mendojmë se është e errët, pra i gjithë spektri tejet i pasur për përimtim edhe në kohë edhe në hapësirë në këtë anë të këtyre trojeve tona, ngaqë paraqesin edhe pikat më të lashta parahistorike, ndoshta, jo se do të vinim në pozitë që të trazoheshim, por, ndoshta, do të tronditeshim?! Marrë në përgjithësi, për sa u pranua, këto të folme si edhe të folmet e Kosovës, bashkë me të folmet e Medvegjës, Bujanovcit e të Preshevës, në Serbinë e sotme Jugore, kanë ndjekur të njëjtën rrugë zhvillimi me të folmet e tjera të shqipes. Nga këndeje, nënkuptohet, ato

²² Kabashi, XH., *Çapitje në prozë*, Prizren, 2004, f. 333.

²³ Zymberi, A., *Po aty*, f. 167.

marrin pjesë në mënyrë të drejtpërdrejtë në evoluimin e pandërprerë²⁴ të procesit historik të formimit të gjuhës shqipe, siç marrin pjesë përmbajtësisht në skemën e degëzimit të ndarjes së sistemit dialektor të shqipes.

Me gjithë këto, bashkë me karakteristikat, si praninë e zanoreve hundore²⁵, mungesën e rotacizmit²⁶, praninë e togut *vo -voe*, atë të togzanorit *ue- mësue*²⁷; si dhe kundërvënia e zanoreve të gjata me ato të shkurtra, emrave që në temë të tyre dalin me fonema bashkëtingëllore: *k, g* e *h* e që gjithashtu shquhen me formante të trajtës së shquar *i* e jo me *u*, si: *mik-i, zog,-i, krah,-i*²⁸, format foljore të kohës së pakryer që dalin me prapashtesat *-jke: -lajke, -thajke* etj., po kështu me forma të vetës së dytë për foljet e tipit *pi: të pijsh*, parimisht prezantojnë elementet e dialektit të Veriut, gjegjësisht karakteristikat e të folmeve të grupit verilindor të gegërishtes veriore, që njëherësh edhe janë karakteristikat e së folmes së qytetit të Prizrenit dhe rrethinave të tij. Kështu që, duhet pranuar përvijimin e drejtë të B. Becit se të dhënat e dialektologjisë sonë miratojnë arritjet e deritashme të shkencës sonë për vendin dhe kohën e formimit të gjuhës shqipe e të popullit shqiptar. Pra siç kemi theksuar edhe më lart, siç është edhe e njohur përgjithësisht, të dhënat dialektore e përforcojnë edhe më autoktoninë e elementit shqiptar²⁹ që në kohët e hershme, jo vetëm në tërësinë etnografike të shqipfoljes, që po e shqyrtojmë, por në Mal të Zi në Serbi e Maqedoni, duke i dhënë bazë toponimisë³⁰ sonë të vjetër: *Naisus – Nishi, Scupi – Shkupi, Astibo – Shtipi, Ulpiana – Lipjani* që janë zhvilluar sipas parimeve tashmë të njohura të zhvillimit të proceseve fonetike të shqipes. Emri i lashtë i arealeve të këtyre të folmeve është **Dardania**, vendi apo territori ku është kultivuar pema e dardhës, që shpjegohet vetëm sipas këtyre parimeve të etimologjisë së sotme funksionale, pra me fjalën shqipe **dardhë**.

²⁴ Çabej, E., *Problemi i vendit të formimit të gjuhës shqipe*, SGJ, V, Prishtinë, 1975, f. 29.

²⁵ Luboteni, G., *Ndryshimet më të qensishme dialektore ndermjet gegnishtes dhe toskënishtes*, “Përparimi”, X, Prishtinë, 1960, f. 65.

²⁶ Beci, B., *Dialektologjia...*, GJSSH, 22-1992, Punim studimor, 5 maj 1993, Prishtinë, 1993, f. 17.

²⁷ Demiraj, SH., *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, Tiranë, 1996, f. 98.

²⁸ Gjinari, J.,-Shkurta, Gj., *Dialektologjia*, SHLBU, Tiranë, 2003, f. 162.

²⁹ Beci, B., *Dialektet e shqipes dhe historia e formimit të tyre*, “Dituria”, Tiranë, 2002, f. 46.

³⁰ Çabej, E., *Problemi i autoktonisë së shqiptarëve ë dritën e emrave të vendeve*, BUSHT, SSHSH, Tiranë, II, 1958.

